

POSTANOWIENIE

29 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 października 2024 r. w Warszawie
zażalenia C.W.

na wyrok Sądu Okręgowego w Przemyślu

z 5 marca 2024 r., I Ca 358/23,

w sprawie z powództwa C.W.

przeciwko Gminie N. i Województwu [...] Zarządowi Dróg Wojewódzkich w R.

o ochronę własności lub zapłatę

i w sprawie z powództwa C.W.

przeciwko Województwu [...] Zarządowi Dróg Wojewódzkich w R.

o ochronę własności i zapłatę,

**uchyła zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego do orzeczenia
kończącego postępowanie w sprawie.**

A.W.

Powódka C.W. w połączonych do wspólnego rozpoznania sprawach
przeciwko Gminie N. i Województwu [...] Zarządowi Dróg Wojewódzkich w R.
wniosła o: (a) nakazanie Gminie N., aby przywróciła do stanu zgodnego z prawem
budynek gospodarczy na nieruchomości przy ul. W. [...] w N., stanowiącej działkę

nr [...], dla której Sąd Rejonowy w L. prowadzi księgę wieczystą nr [...], przez usunięcie uszkodzeń i pęknięć powstałych w wyniku drgań spowodowanych ruchem pojazdów przejeżdżających przez działkę nr [...], będącą własnością Gminy, zgodnie z zakresem prac wymienionych w opinii dr inż. M. L. z 20 lutego 2020 r., w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się wyroku, od czego może się zwolnić przez zapłatę kwoty 28.700,38 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, zaś powódka może zażądać tej kwoty bez dodatkowego wezwania, jeżeli Gmina N. nie wykona obowiązku w terminie; (b) nakazanie Województwu [...] Zarządowi Dróg Wojewódzkich w R., aby przywrócił do stanu zgodnego z prawem budynek mieszkalny na nieruchomości stanowiącej działkę nr [...], przy ul. W. [...] w N., dla której Sąd Rejonowy w L. prowadzi księgę wieczystą nr [...], przez zastosowanie środków bezpieczeństwa prowadzących do zaniechania immisji w postaci silnych drgań, powodujących pęknięcia i uszkodzenia budynku mieszkalnego, pochodzących od strony drogi wojewódzkiej nr [...], na działce nr [...] w zarządzie [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich w R. oraz usunięcie skutków tych immisji przez wykonanie w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się wyroku napraw określonych w opinii dr inż. M. L. z 5 stycznia 2021 r., od czego może się zwolnić przez zapłatę kwoty 13.983,35 zł tytułem częściowego odszkodowania z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, zaś powódka może zażądać tej kwoty bez dodatkowego wezwania, jeżeli Województwo [...] nie wykona obowiązku w terminie; (c) zobowiązanie Województwa [...] Zarządu Dróg Wojewódzkich w R., aby zaniechał naruszeń prawa własności nieruchomości powódki stanowiącej działkę nr [...] w N. przy ul. W. [...], dla której Sąd Rejonowy w L. prowadzi księgę wieczystą nr [...] polegających na emisji drgań, hałasu i zapylenia przez zastosowanie odpowiednich rozwiązań technicznych lub ograniczenie ruchu na fragmencie drogi wojewódzkiej nr [...], przebiegającym przez miejscowość N. do 30 km/h; (d) umocowanie powódki do wykonania na koszt pozwanych nakazanych im czynności, gdyby ich nie wykonali w wyznaczonym przez Sąd terminie.

Pozwana Gmina N. wniosła o oddalenie powództwa, zarzucając brak związku przyczynowego między pęknięciami w budynku gospodarczym powódki a zleconą przez gminę rewitalizacją rynku oraz przedawnienie roszczenia.

Pozwany Województwo [...] Zarząd Dróg Wojewódzkich w R. wniósł o

oddalenie powództwa, zarzucając brak legitymacji powódki do dochodzenia roszczenia niezmiernego do zachowania wspólnego prawa (art. 209 k.c.) oraz przedawnienie roszczenia.

Wyrokiem z 26 maja 2023 r. Sąd Rejonowy w L. (pkt I) nakazał pozwanej, aby przywróciła do stanu poprzedniego budynek gospodarczy powódki na nieruchomości w N. nr [...], przylegającej do nieruchomości pozwanej nr [...], poprzez usunięcie uszkodzeń i pęknięć, zgodnie z zakresem prac wymienionych w opinii biegłego M. L. z 20 lutego 2020 r., w terminie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku, od czego może się zwolnić przez zapłatę po upływie tego terminu kwoty 26.119,67 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie; (pkt II) oddalił w pozostałej części powództwo przeciwko pozwanej; (pkt III) nakazał pozwanemu, aby przywrócił stan poprzedni budynku mieszkalnego powódki na nieruchomości w N. nr [...], przylegającego do nieruchomości pozwanej nr [...], przez usunięcie uszkodzeń i pęknięć, zgodnie z zakresem prac wskazanych w opinii biegłego M. L. z 5 stycznia 2021 r., w terminie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku, od czego pozwany może się zwolnić przez zapłatę po upływie tego terminu kwoty 10.946,67 zł, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie; (pkt IV) oddalił w pozostałej części powództwo przeciwko pozwanemu.

Sąd Okręgowy ustalił, że powódka jest współwłaścicielką domu oraz budynku gospodarczego na nieruchomości w N. przy ul. W. Dom murowany, jednorodzinny, parterowy o powierzchni 110 m², przylega ścianą od północy do domu na sąsiedniej nieruchomości. Murowany budynek gospodarczy, o powierzchni 42 m², stoi na granicy działki gminnej nr [...], stanowiącej utwardzony przejazd od placu na rynku przed kościołem do działki nr [...] stanowiącej drogę łączącą się z ulicą W. Aktualnie przejazd ten służy dostępowi do nieruchomości sąsiadujących z nieruchomością powódki, do których istnieją także inne dojazdy. Od strony wschodniej nieruchomości powódki przebiega ulica W., która w chwili wszczęcia postępowania stanowiła część drogi wojewódzkiej nr [...], przebiegającej w chwili wyrokowania obwodnicą N. Odległość budynku gospodarczego na nieruchomości powódki od drogi wojewódzkiej wynosi 27 metrów, natomiast od drogi gminnej 35 cm.

Budynki na nieruchomości powódki zostały postawione w latach 60-tych XX wieku, zgodnie z pozwoleniem na budowę oraz ówczesną technologią. Stoją na podłożu słabym o obniżonym stopniu zagęszczenia, wystarczająco jednak stabilnym. Budynek mieszkalny spełnia warunki techniczne przewidziane przepisami, został zlokalizowany w odpowiedniej odległości od drogi wojewódzkiej, ma fundamenty. Chociaż jego ściany są wykonane z materiałów naturalnych o niejednolitej geometrii, brakuje wieńców i zapewne ław fundamentowych, to jego konstrukcja odpowiada obowiązującym w dacie realizacji inwestycji przepisom, normom oraz sztuce budowlanej. Przy budowie budynku mieszkalnego zastosowano nieodpowiednią zaprawę, która aktualnie podlega bardzo łatwemu ścieraniu, czyli nieodpowiednio łączy elementy ścian.

Budynek gospodarczy postawiony został w 1967 r. na podstawie pozwolenia na budowę. Znajduje się on bezpośrednio przy drodze gminnej. Jest wykonany metodą tradycyjną z pustaków pełnych gazowych na fundamentach z kamienia, jego ściany zewnętrzne mają grubość 25 cm i zwieńczone są murlatą przymocowaną kotwami do muru, otynkowane są zaprawą cementowo-piaskową.

Do 1990 r. ulica W. spełniała funkcję drogi krajowej o niewielkim natężeniu ruchu i tonażu przewożonych ładunków, co nie powodowało hałasu, drgań i niszczenia ścian budynków powódki. Z czasem natężenie ruchu na aktualnej drodze wojewódzkiej [...] zaczęło się zmieniać. W chwili wniesienia pozwu przejeżdżały nią dość często ciężkie pojazdy, co – niezależnie od ograniczenia prędkości na tym odcinku – miało wpływ na stan techniczny budynku mieszkalnego. Ruch na drodze wojewódzkiej, a w szczególności generowane przez niego drgania, nie miały lub mogły mieć bardzo znikomy wpływ na stan budynku gospodarczego.

Droga gminna na działce nr [...] po północnej stronie nieruchomości przy budynku gospodarczym powódki była i jest łącznikiem o niewielkim natężeniu ruchu i możliwym tonażu przewożonych ładunków. Ruch na niej nie powodował pęknięć ścian budynku gospodarczego do czasu rozpoczęcia rewitalizacji rynku oraz remontu kościoła. Po ich zakończeniu przejazd ten użytkują właściciele kilku przylegających działek. Jest to możliwy skrót do ul. J., jednakże mało praktyczny. W 2017 r. powódka prosiła, aby dojazd samochodów dostawczych do kwiaciarni

odbywał się od strony zachodniej, i tak jest wykonywany. W tygodniu sporadycznie jeżdżą tamtędy samochody osobowe. Większy ruch aut osobowych jest w niedzielę, gdy wierni jeżdżą do kościoła.

Przebudowa rynku w N. i zamknięcie dla ruchu części ul. J. sprawiło, że w latach 2012-2013, po działce nr [...] przejeżdżały ciężkie pojazdy z ładunkiem. Przejazdy były wykonywane w związku z inwestycją gminy, która wcześniej utwardziła tę drogę gruntową kamieniem. W efekcie doszło do uszkodzeń, pęknięć w ścianach budynku stojącego w granicy drogi gminnej. Uszkodzenia ścian tego budynku nie mają związku z ruchem na drodze wojewódzkiej. W związku z uszkodzeniami wywołanymi ruchem pojazdów na drodze wojewódzkiej do remontu kwalifikuje się południowa elewacja budynku mieszkalnego, wewnętrzna powierzchnia ścian i sufitów w pokojach; kolejno trzeba wykonać: odbicie tynków wzdłuż linii pęknięć, tynkowanie ubytków, malowanie elewacji oraz ścian wewnętrznych, sklamrowanie pęknięcia przelotowego płaskownikami stalowymi. Te prace nie zapobiegłyby dalszej degradacji budynku mieszkalnego powódki w związku z ruchem cięższych pojazdów po drodze wojewódzkiej. W dacie orzekania ukończona została przebudowa drogi wojewódzkiej nr [...] i budowa obwodnicy od północno-zachodniej strony N., gdzie przekierowano ruch tranzytowy. Nie istnieje zatem potrzeba wprowadzania jakichkolwiek zmian organizacyjnych na drodze koło domu powódki, skoro odcinek ten przestał być częścią drogi wojewódzkiej.

Wartość szkód powstałych w budynkach powódki pozostających w związku przyczynowo - skutkowym z ruchem drogowym, na które składają się koszty robocizny, materiałów i sprzętu, wynosi dla budynku mieszkalnego kwotę 10.946,67 zł, a dla budynku gospodarczego kwotę 26.119,67 zł.

Sąd Okręgowy przytoczył art. 415 i 416 k.c. oraz stwierdził, że stanowią one podstawę roszczeń powódki. Gmina N. i [...] Zarząd Dróg Wojewódzkich w R., który jako jednostka organizacyjna sprawuje w imieniu Zarządu Województwa [...] zarząd dróg wojewódzkich, na podstawie art. 19 ust. 1 i 2 pkt 2 oraz art. 21 ust. 1 ustawy z 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 645 z zm.; dalej – u.d.p.) odpowiadają za szkody polegające na niedozwolonej immisji z ich nieruchomości na nieruchomości sąsiednie (art. 144 k.c.). Podstawą roszczeń

powódki jest art. 222 § 2 k.c., a roszczenie o zaniechanie naruszeń nie ulega przedawnieniu (art. 223 § 1 k.c.).

Zniszczenia budynków na nieruchomości powódki i wydatki konieczne do ich naprawienia stanowią szkodę powódki. Została ona wyrządzona na skutek organizacji oraz natężenia ruchu na drodze gminnej, jak i ulicy W. - drodze wojewódzkiej. Uszkodzenia budynku mieszkalnego powódki to skutek ruchu na drodze wojewódzkiej, a gospodarczego na drodze gminnej. Obie szkody spowodowane zostały warunkami zewnętrznymi, czyli występowaniem drgań spowodowanych bliskością drogi nr [...] oraz pracami remontowymi i ruchem ciężkiego sprzętu w latach 2012-2013 na drodze gminnej na działce nr [...] oraz związanym z tym pękaniem ścian zewnętrznych budynków. Gmina jest zarządcą drogi gminnej, a pozwany – drogi wojewódzkiej, a ich zadania wynikające z tego statusu określa art. 20 u.d.p. Na drodze wojewódzkiej kolejno wprowadzano ograniczenie prędkości do 40 km/h, ustawiono radar, ale organizacja ruchu nie zmieniła negatywnego oddziaływania ruchu na budynek mieszkalny powódki. Był to proces rozłożony w czasie, trwający latami, aż do zupełnej degradacji budynku, gdyby właściciel zaniechał koniecznych remontów. Pozwana dopuściła do ruchu ciężkich pojazdów bezpośrednio przy ścianie budynku gospodarczego powódki, nie przewidując, że musi mieć to negatywny wpływ na stan techniczny tego budynku. Działania i zaniechania pozwanych powodujące szkody w majątku powódki Sąd Okręgowy uznał za zawinione.

Szkody w budynkach manifestujące się pęknięciami miały charakter dynamiczny i rozciągnięty w czasie, niemożliwe jest zatem dokładne określenie momentu, w którym powódka mogła je powiązać ze zdarzeniami przypisanymi pozwany. Powódka prosiła o zaprzestanie korzystania z drogi jesienią 2017 r., a zatem wtedy powiązała je przyczynowo z ruchem na drodze i dowiedziała się o szkodzie.

Wartość nakładów i koniecznych do usunięcia szkód na nieruchomości powódki spowodowanych działaniami i zaniechaniami pozwanej wynosiła kwotę 26.119,67 zł, a pozwanego – kwotę 10.946,67 zł.

Wyrokiem z 5 marca 2024 r. Sąd Okręgowy w Przemyśle w uwzględnieniu

apelacji pozwanych, uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, uznawszy, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał jej istoty, a częściowo wyszedł poza żądanie powódki. W zmodyfikowanym żądaniu pozwu powódka żąda bowiem ochrony własności z uwagi na immisje pośrednie lub zapłaty odszkodowania. Sąd Okręgowy potraktował jednak roszczenie powódki jako *stricte* odszkodowawcze, gdyż odnośnie ochrony własności z uwagi na immisje pośrednie, oprócz podania podstawy prawnej tego roszczenia, nie poczynił żadnych ustaleń. Art. 144 k.c. nie stanowi samodzielnej podstawy roszczeń odszkodowawczych, a po ewentualnym stwierdzeniu przez Sąd Rejonowy, że doszło do spełnienia przesłanek z art. 144 k.c., poszkodowanemu przysługuje zarówno roszczenie negatoryjne (art. 222 § 2 k.c.), jak i roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej deliktem (art. 415 k.c.). Powódka dochodziła od obu pozwanych ochrony własności przed wpływem immisji pośrednich, których źródłem miał być ruch na drogach w pobliżu jej zabudowań. Sąd Apelacyjny wyjaśnił, w jaki sposób – w jego ocenie – mają być wykładane art. 144 k.c. w zw. z art. 222 § 2 k.c. stanowiące podstawę roszczeń powódki. Sąd Okręgowy podzielił zarzut pozwanego, że Sąd Rejonowy orzekł ponad żądanie powódki, skoro dotyczyło ono przywrócenia stanu zgodnego z prawem, a Sąd Rejonowy orzekł o przywróceniu stanu poprzedniego budynku gospodarczego i mieszkalnego powódki.

Sąd Okręgowy stwierdził, że nie każde oddziaływanie pośrednie na nieruchomości sąsiednią można uznać za niedozwoloną immisję w rozumieniu art. 144 k.c. Podlegające takiej kwalifikacji oddziaływanie musi przekraczać określony przepisami dopuszczalny minimalny poziom negatywnego wpływu na nieruchomości sąsiednią. Sąd Rejonowy nie dokonał ustaleń, czy immisje pośrednie w postaci drgań z uwagi na natężenie ruchu na drogach, ich stan, infrastrukturę i sposób zarządzania są ponad przeciętną miarę ocenianą według społeczno-gospodarczego przeznaczenia obu nieruchomości sąsiednich oraz stosunków miejscowych, na podstawie obiektywnych warunków panujących w środowisku osób zamieszkujących na danym terenie, a nie na podstawie subiektywnych odczuć strony. Jeżeli Sąd ustaliłby, że immisje pośrednie na nieruchomości powódki wykraczają ponad przeciętną miarę, to powinien też ustalić, jakie działania pozwani mają podjąć, aby dokonać ich redukcji co doprowadzi do stanu zgodności

z prawem (przeciętnej miary zakłóceń).

Roszczenie negatywne nie obejmuje swoją ochroną usunięcia skutków wyrządzonej szkody. Naprawienie szkody czy wyrównanie zubożenia właściciela może zostać dokonane w drodze realizacji roszczeń odszkodowawczych lub z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. W takiej sytuacji sąd samodzielnie ustala i ocenia wszystkie przesłanki odpowiedzialności deliktowej, a więc także to, czy kwestionowane działanie jest bezprawne co wymaga oceny zarówno z punktu widzenia przepisów prawa, jak i zasad współżycia społecznego. Wyrok uwzględniający powództwo negatywne (art. 222 § 2 w zw. z art. 144 k.c.) nie zwalnia powoda od wykazania przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej. Ułatwia on jednak sytuację procesową powoda o tyle, że przesądza, iż pozwany naruszył granice swojego prawa własności (bezprawne zachowanie).

Roszczenia odszkodowawcze podlegają przedawnieniu. Jednak w zakresie przedawnienia roszczenia obejmującego immisje pośrednie należało przyjąć, iż skoro powódka źródła swojego żądania wiąże z oddziaływaniem odcinków przedmiotowych dróg na jej nieruchomości, termin przedawnienia tego roszczenia, zgodnie z art. 144 k.c. w zw. z art. 442¹ § 1 k.c., nie nastąpi tak długo, jak długo istnieć będzie źródło tego naruszenia, czyli *de facto* przedmiotowe drogi, a precyzyjniej - emisja spalin, pyłów, hałasu i drgań gruntu wskutek ruchu pojazdów po nich jeżdżących. Z tych względów zarzut pozwanych dotyczący przedawnienia roszczeń powódki Sąd Okręgowy uznał za niezasadny.

Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy bardzo ogólnikowo uzasadnił dlaczego uznał, że pozwani dopuścili się bezprawnych działań i ponoszą odpowiedzialność odszkodowawczą w stosunku do powódki. Sąd Okręgowy wyliczył okoliczności, którymi powinien zająć się Sąd Rejonowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy i kierunku, w jakich ma uzupełnić postępowanie dowodowe.

Ponieważ Sąd Rejonowy *de facto* nie rozpoznał istoty sprawy, orzeczono jak w sentencji orzeczenia na mocy art. 386 § 4 k.p.c.

W zażaleniu na orzeczenie Sądu Okręgowego z 5 marca 2024 r. powódka zarzuciła, że orzeczenie to wydane zostało z naruszeniem: - art. 386 § 2 i 4 k.p.c. wskutek błędnego przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że zachodzi przyczyna

uzasadniająca uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania; - art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez zaniechanie dokładnego wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia; - art. 228 § 1 w zw. z art. 231 k.p.c. przez ich pominięcie przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy; - art. 386 § 6 w zw. z art. 229 i art. 230 k.p.c. przez nakazanie Sądowi Rejonowemu przeprowadzenia dowodów na okoliczności, które co do części były przyznane przez strony, a co do części żadna ze stron im nie zaprzeczała.

Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez jego uchylenie.

Pozwana Gmina wniosła o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Charakter i cel tego środka zaskarżenia sprawiają, że ze swej natury ma on służyć ocenie zasadności doboru przez sąd odwoławczy określonego rodzaju rozstrzygnięcia – kasatoryjnego albo reformatoryjnego – w określonej sytuacji procesowej, a nie badaniu prawidłowości merytorycznego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji. Zażalenie to jest zatem skierowane przeciwko błędowi sądu orzekającego, sprowadzającemu się do uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania w pewnej sytuacji procesowej, zamiast wydania orzeczenia reformatoryjnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2023 r., III CZ 165/23; z 20 lutego 2023 r., III CZ 486/22; z 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15; z 12 lutego 2014 r., IV CZ 120/13).

Postępowanie przed sądem drugiej instancji skonstruowane jest przy zastosowaniu modelu apelacji pełnej, w którym możliwość skorzystania z tego środka zaskarżenia nie jest ograniczona jedynie do określonych w kodeksie podstaw apelacyjnych, lecz dzięki jego wniesieniu możliwe jest nawet wprowadzenie do postępowania nowego materiału dowodowego i faktycznego (art. 382 k.p.c.). Regułą wynikającą z art. 386 § 1 k.p.c. jest, że w razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co

do istoty sprawy, a wydanie przez ten sąd innego rozstrzygnięcia umożliwia tylko zaistnienie sytuacji procesowych przewidzianych w art. 386 § 2 k.p.c. (nieważność postępowania) i art. 386 § 3 k.p.c. (odrzućenie pozwu albo podstawa do umorzenia postępowania). Stosownie do art. 386 § 4 k.p.c. orzeczenie kasatoryjne może być wydane również w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Z tych względów przyjąć należy, że zasadą polskiego systemu prawnego jest orzekanie przez sąd drugiej instancji reformatoryjne, nie zaś kasatoryjne.

Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym nie jest związany zarzutami zgłoszonymi przez skarżącego. W ramach badania poprawności rozstrzygnięcia sądu apelacyjnego na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., gdy nie zachodzi nieważność postępowania w sprawie i brak jest podstaw do odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania, najistotniejsze znaczenie ma ustalenie czy Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy lub czy nie przeprowadził w ogóle postępowania dowodowego.

Postępowanie w niniejszej sprawie trwało wiele lat. Wbrew stanowisku Sądu Okręgowego, trudności ze stwierdzeniem, jakich ostatecznie żądań dochodziła powódka są możliwe do pokonania, gdyż podstawą do sformułowania stosownych wniosków muszą być jej kolejne pisma procesowe i oświadczenia do protokołu rozprawy. Powódka nie twierdzi, żeby Sąd Rejonowy jej żądania wadliwie rozeznał. Nawet w razie niewyraźnego lub wręcz niewłaściwie sformułowanego żądania sąd może je odpowiednio zmodyfikować, zgodnie z wolą powoda, gdyż związanie sądu granicami żądania obejmuje nie tylko związanie co do samej treści (wysokości) żądania zasadniczego, ale także co do uzasadniających je elementów motywacyjnych (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 26 marca 2014 r., V CSK 284/13), a zmieniając w sentencji wyroku brzmienie żądania zgłoszonego przez powoda bez zniekształcenia intencji powoda, sąd nie narusza art. 321 § 1 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 grudnia 1976 r., IV CR 525/76).

Z całą pewnością Sąd Rejonowy dostrzegł, że powódka wywodzi żądania z prawa własności budynków stanowiących części składowe jej nieruchomości, oczekuje przywrócenia ich do stanu sprzed naruszeń i zarzuca pozwanym zaniechania takich czynności zarządczych w odniesieniu do stanowiących ich własność nieruchomości użytkowanych jako drogi o różnym statusie, które by zlikwidowały negatywne oddziaływanie natężenia ruchu pojazdów na tych nieruchomościach na budynki na jej nieruchomości. Sąd Rejonowy – niezwiązany podstawą prawną powództwa, lecz jedynie jego podstawą faktyczną – wskazał na te same co Sąd Okręgowy przepisy prawa materialnego, w świetle których zgłoszone żądanie znajdować może usprawiedliwienie.

Z całą pewnością Sąd Rejonowy przeprowadził postępowanie dowodowe w takim zakresie, jaki uznał za wystarczający do zweryfikowania przesłanek roszczeń zgłoszonych przez powódkę, a mających oparcie w art. 144, art. 222 § 2 k.c. oraz w przepisach o odpowiedzialności odszkodowawczej za czyn niedozwolony. Jeżeli ustalenia poczynione w sprawie są w ocenie Sądu Okręgowego niewystraczające do oceny zasadności żądania powódki, to nie ma przeszkód, by Sąd Okręgowy ustalenia te we własnym zakresie uzupełnił lub skorygował. Takie są bowiem podstawowe zadania sądu orzekającego w sprawie jako sąd drugiej instancji. Zadaniem sądu drugiej instancji w postępowaniu cywilnym nie jest samo tylko rozważenie zarzutów podniesionych przez stronę w ramach zgłoszonego środka zaskarżenia, lecz ponowne merytoryczne rozpoznanie sprawy. Jeśli sąd ten stwierdzi, że postępowanie dowodowe przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji było dotknięte wadami, tak gdy chodzi o rodzaj dowodów przeprowadzonych przez ten sąd, jak i sposób ich oceny, ale także gdy stwierdzi, że prawidłowe zastosowanie prawa materialnego wymaga uzupełnienia ustaleń faktycznych, to ma obowiązek we własnym zakresie ustalenia te uzupełnić, a dowody ocenić ponownie.

Z tych względów - na podstawie art. 394¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 108 § 2 oraz art. 398²¹ k.p.c. - Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

A.W.

[a]